

mélységét. Munkálataiból a nagy gondolkodó elme, az európai látókörű pedagógus szól hozzánk. Még a legapróbb kérdésben is, a bürokratikus vélemények rendes szokásától eltérően széles történelmi és irodalmi világlátásban és ennek megfelelő magas szempontokból mondott véleményét. Egy-egy véleménye valóságos remeke a pedagógiai tanulmánynak. S ezekből érthető, hogy működése nemcsak az iskolában, hanem a miniszteriumban is mély nyomokat hagyott.

Kőrösi Henrik.

Kármán gimnáziumi munkája.

E sorokban életrajzi adalék gyanánt rövid áttekintést kívánok adni arról, hogy miféle tantárgyakat tanított Kármán huszonöt éven át (1872—1897) a gyakorló-főgimnáziumban. Az adatokat iskolájának értesítői szolgáltatják, s ezek is tanúságot tesznek a mester egyetemes szellemi érdeklődéséről, tudományos és pedagógiai lelkiismeretéről, mely gyakorlati munkában érlelte meg elméleti álláspontját és elvi alapon szervezte gyakorlati eljárását is.

A *latin nyelvet* a »kis« osztályban majdnem mindig ő tanította; ő volt egyszersmind az I. és II. osztályban az osztályfőnök, ki az apró diákok ügyes-bajos dolgait a legnagyobb türelemmel és szeretettel intézte el. Két ízben tanított latint a III. osztályban és egyszer a IV.-ben is.

A *magyar nyelvet* az alsóbb (I—IV) osztályokban főleg az iskola első decenniumában tanította, egyszer az V.-ben is. Később csak a poétikát tanította a VII. osztályban, még pedig három ízben.

A *görög nyelv* kezdő tanítását is ő látta el, míg az iskola az országos tantervet el nem fogadta, mely e tárgyat a felsőbb osztályokba toltta fel. Egyszer a III., háromszor a IV. osztályban indította meg e nyelv tanulását, mindig a homerosi himnuszok és az Odysseia alapján.

A *görögpótló irodalmat* is ő vezette be 1891-ben az iskolába, de nem bánta, hogy Volf György mint igazgató nagyon kevés tanulóknak engedte meg e tárgynak választását, sőt gyakran egynek sem engedte meg, hogy így a klasszikus tanítás egységét megóvja.

A *német nyelvet* az iskola első éveiben Kármán főleg a kezdő fokon tanította, de később a középső osztályokban is adott a gyakorlati eljárásra példát. A VII—VIII. osztályban majdnem mindig az ő kezében volt e nyelv tanítása.

A *történelmet* négy tanévben adta elő, a IV., V., VI. és VIII. osztályban.

A *földrajzot* egy ízben tanította a II. osztályban.

A *filozófiát* a VIII. osztályban mindvégig az ő kezében maradt.

Az iskola első éveiben hetenként 23 vagy 22 órán át tanított. Később 18 órája volt, ez az osztályok és a tanári kar szaporodásával fokozatosan 14-re olvadt le; az utolsó években felváltva 13 és 12 órája volt hetenként. Azonkívül voltak theoretikumai órái a tanárjelöltekkel és az egyetemen is mindvégig heti 6 órában adott elő. Ez valóban oly óriási feladat, mely két embernek is teljesen elég. Huszonöt évi munka után csakugyan annyira kimerült, hogy csak hat évi pihenés adta vissza szellemi és testi energiáját.

És milyen volt ez a gimnáziumi munkája?

E kérdésre feleletet egynéhány tanárjelöltje és tanítványa igyekezett adni. Legtalálóbbról azonban talán annak az ítélete volt, ki sok éven át mint tanártársa, később mint a gyakorló-főgimnázium igazgatója figyelhette meg leginkább működését, Volf György.¹ Szavai szerint soha egy hajszálon sem ment túl a hatáskörén, soha egy pillanatra sem hagyta el a pedagógiai vezetés terét, hogy csak legkevesebb is az igazgatás vagy a szakvezetés ügyeibe avatkozzék. Az igazgató mindenkor legerősebb támaszát, legjobb tanácsadóját, leghívebb barátját látta benne és ilyenek tapasztalták minden időben a szakvezető tanárok is. A gyakorló tanárjelölteknek igazi lelki atyjuk volt, kik teljes bizalommal fordultak hozzá mindennemű nehézségükben és kétségükben. Mennyire szeretett közöttük lenni, arról bizonyosságot tesz az, hogy elejétől fogva mindig a közös tanári szobában tartózkodott. Mikor a mostani iskolaépület tervei készültek, határozottan kikötötte, hogy neki ne legyen külön helysége. A tanári szobában volt íróasztala, ahol valamennyi vezető és gyakorló tanár minden percében megfordult. Itt érezte magát igazán jól, ahol mindenkiel érintkezhetett, ahol maga is mindenkinek könnyen hozzáférhető volt. Nem is volt egy szabad perce; mindig körül volt véve és fáradhatatlanul adott fölvilágosítást. E mellett maradt annyi frissesége, hogy egész lélekkel tudta tanítani a növendéktanulókat. Megható volt, hogyan ereszkedett le a legapróbbakhoz is, akiket mindig ő vezetett be az iskolai életbe. Jóságosan foglalkozott mindnyájukkal órán, folyosón, udvaron, mindennemű alkalommal. Így osztotta meg nagy elméje, mély tudománya, nemes szíve kincseit a legkisebb diáktól kezdve mindenkivel, akit a jó Isten hozzá vezetelt. *Geréb József.*

Kármán a kereskedelmi iskolai tanárképzésről.

A Budapesten 1913 augusztus 31-től szeptember 5-ig tartott X. kereskedelmi oktatásügyi nemzetközi kongresszuson Kövesligethy

¹ L. Kármán-Emlékkönyv 63-66. l.